

Darák Péter - Zárszó

Tisztelt ünneplő konferencia. Eleink úgy gondolták, hogy nincsen az egész világnak állama az egyetlen Nagy-Britanniát kivéve, amelynek legmagasabb bírói testülete hasonló ősi eredetre volna visszavezethető. Eleink felemlítették ezen állítás visszaállítására Szent István törvényeit, aki az uralkodó udvarában működő Királyi Tanácsról rendelkezett. Abban a régi időkből tehát amikor más államokban a bírászkodás teljesen a fejedelmek kizárólagos uralmához tartozott és egészen ki volt szolgáltatva a királynak, mint emberben fellobbantható indulatoknak, nálunk már olyan igazságszolgáltatás volt működésben, amely a királyi hatalom korlátlanságának köréből kivált és a királynak és a nemzetnek közös jogaiban gyökerezett. Hasonlóképpen rendelkezik az 1559.évi XXXVIII. törvénycikk, és ha a régi törvényeinkben lapozgatunk akkor látjuk, hogy mennyi és milyen fokú tökéletességgel foglalkozik bírósági kérdésekkel.

Megtaláljuk a bírói testület sértetlenségének, a bírói függetlenségnek, a pártatlanságnak, a hatáskörök tiszteletben tartásának, a bírák magánjogi és büntetőjogi felelősségének garanciáit már ezekben a korai századokban is. Szent László a bíróságok hatáskörének lényegét is körvonalazta egy törvényében, mint mondta, minden bíró a maga járásában ítéljen, azaz senki a bírák közül az ő törvényes hatóságánál kívül ne bírászkodjék. II. Ulászló királyunk 1492-ben megtiltotta, hogy a királyi felség vagy a főpap urat és a bárók valamely bírót megszorítsanak és kényszerítsenek arra, hogy valakinek a kedvére szokásokat és közönséges bírói gyakorlatot, törvény rendjét megmászítsa vagy megzavarja. 1635-ben megtiltották, hogy a peres ügyet a rendestől eltérő eljárással elbírálás és eldöntés alá vonjanak. Az 1723. év XXIV-es és XXV. törvénycikk elrendelte, hogy a Magyar Királyi Kúria folyamatosan együtt üljön és a perlekedőknek jogot és igazságot szolgáltatasson. Tudnivaló, hogy ezen törvénynek meghozataláig a bíróság nem működött állandóan, hanem a törvénykezés csak bizonyos rövidebb törvénykezési időszakokban gyakorolta. Háborúk, közlekedési nehézségek, a bírák más elfoglaltsága azonban e törvénykezéseknek a megtartását sokszor lehetetlenné tette és így néha évekig, sőt a Bocskai vagy Rákóczi mozgalmak idején évtizedekig is szünetelt az ítélkezés. Nagy volt a nemzet öröme, amellyel az 1723. évi törvénycikkeket üdvözölte. Még nagyobb lett az öröm, amikor III. Károly király elrendelte, hogy a Hétszemélyes Tábla és a Királyi Tábla Pest városában tartsa székhelyét. Megkezdődtek a szervezési munkálatok és a királyi rezolúció meghatározta a bírói fizetéseket, majd Pest városának akkori úri utcájában a Királyi Kúria helységét is kijelölte. A régmúlt ezen felidézett korunkig ható elvei új értelmet

nyertek a XIX. század polgári átalakulásában. Az alkotmányos berendezkedés helyreállításában elévülhetetlen érdemeket szerzett az 1861-es országbírói értekezlet. Beszédes történet, hogy Ferenc József császár 1861. április 2-án táviratban küldött értesítést arról, hogy a császári és királyi törvényszékeket feloszlatja és helyreállítja a magyar alkotmányos igazságszolgáltatást. Rá következő napon, 1861. április 3-án a Magyar Királyi Kúria ünnepélyes körülmények között újjáalakult. Felgyorsult a kiegyezés folyamata, a Horváth Boldizsár igazságügy miniszter már március 27-én kifejtette azt a véleményét, hogy a magyar igazságszolgáltatás gyors reformokra szorul, különös tekintettel az eljárásjogokra. Azt is elmondta, hogy a szabályozandó kérdések összefüggenek a bíróságok struktúrájával, amely viszont összefügg a vármegyei rendszer problémáinak orvosolásával, mint erről a történeti szekció már szót ejtett. Így lehetetlen volt a bíróságokról egy törvényben rendelkezni. Ez vezetett a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV., a bírák és a bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. törvény, a bírák és a bírósági hivatalnokok áthelyezéséről és nyugdíjazásáról szóló 1871. évi IX. törvény meghozatalához. A bíróságok működése soha nem volt kritika nélküli. Az erőteljes és meghatározott irányú reformok ellenére 1886-ban az ügyvédek lapja így ír a magyar bírósági szervezetről: „Bírói szervezetünk ma üres mechanizmusnál nem egyéb. A törvényhozás midőn azt megalkotta elfeledkezett abba beleoltani azt az életető erőt, mely felkelthette volna a szervezeti öntudatot. Megfeledkezett különösen arról az igazságról, hogy csak egy önmagát kormányzó és fegyelmező organizmus kelhet életre. A függetlenség garanciája ily viszonyok között üres szó, élet nélküli elv, mely csak arra vezethet, hogy a bírói szervezet körén belül fejlődjenek ki oly tarthatatlan állapotok, amelynek orvoslására sem a hiányzó közszellem, sem a nyilvánosság többé nem képes, így azután a bíróság lassanként és fokozatosan de szükségszerűleg idegen test lesz az államban, mely teremthet elégedetlenséget, megsibbaszthatja a jogérzetet, dezorganizálhatja a társadalomnak a jogfogalmait, de a nemzet élő jogának a megtestesülése és egyik forrása a jogviszonyok általános megnyugvással működő szabályozója és az a hatalom, mely saját erkölcsi értéke és súlya által kell hogy hasson, többé nem lehet.” Az e szavakat jegyző hírlapíró néhány évtizeddel később, más minőségben, 1910-ben az alábbi lendületes szavakkal köszöntötte a Kúria bíráit: „Az én köszöntésem szól emellett egy magasztos erkölcsi személyiségnek, mely velünk van valahányszor a Kúria egész egyeteme gyűlésezik, irányító, óv és véd bennünket, mikor az ítélő tanácsokban külön határozunk és mely lelkünkben él, ha otthonunk csendjében hivatásunk gondjaival foglalkozunk. Ez az erkölcsi személyiség a Magyar Királyi Kúriának közszelleme.

Nemzeti jogunk alakulásának és alkalmazásának történelmi ereje alkotta ezt a személyiséget, amelynek éppen azért nincs is szüksége arra, hogy hosszú életet kívánjunk neki. Ez a magas bírói testület, amelynek ez a szellem otthona régi gyökereiben a magyar királyság megszületésével majdnem egykorú. Nagy szervezeti változásokon ment keresztül, és még nagyobb politikai viharok száguldtak rajta át, de szervezetének erkölcsi erejét mind eme viszontagságok nem voltak képesek sem megtörni sem meghamisítani. A nemzeti életnek érintetlen tekintélye és a magyar nemzeti élet jogérzetének hű ápolója és menedékhelye maradt, és ezek a fennkölt, az állam létével egybeforrott tradíciók biztosítják a benne lakozó szellem számára a nem múlandó életet.” Természetesen voltak nehéz időszakok a Kúria életében, így a Trianon utáni időszak is. A Kúria akkori elnöke 1924-es évnyitó beszédében felidézte az 1723-as törvénycikkek létrejöttének 200. évfordulóját és a Kúria megalakulására vonatkozó történelmi adatokat, amire az a meggyőződés indította, hogy a visszatekintés és a tradíciók felelevenítése erősítik keblünkben a nemzeti öntudatot, éleszti reményünket és megóv a kishitűségtől. A történelmi alkotmánnyal megáldott nemzetek intézményeiben ugyanis őserő lakozik, amely a legnagyobb viharoknak is ellenáll. Külső segítség nélkül pusztán ezer őserővel győzte le a Magyar Királyi Kúria azokat a válságokat, amelyek a századok folyamán rázúdultak és több ízben működését is megakadályozták. Bízunk benne, fogalmazott, hogy ez a történelmi őserő, amely a Magyar Királyi Kúriánkat és alkotmányunk más intézményeit megteremtette és fenntartotta, és amelyet saját törvényes hatáskörében a Kúria ítélkezésével mindig ápolni igyekezett diadalmasan átsegíti nemzetünket a viszontagságokon és jobb jövőnek lesz alapja. Mondandója egybecsenget hivatali elődje 1913-as évnyitó gondolatával. Eszerint, a magyar bírói jogon kezdettől fogva az a folyton megtermékenyítő gondolat vonul végig, hogy az igazságszolgáltatásnak a nemzetben élő erényeket és erőket kell ápolnia és ezek összhangját. A nemzeti közlekiismeretet és az ebben megtestesülő nemzeti öntudatot kell szolgálnia. Mi a bírák feladat ma? Nekünk e tradícióknak nem a megteremtése, de nem is csak a hűséges gondozása és továbbfejlesztése jutott osztályrészünkül. A mi rendszerváltás utáni feladatunk az újjáteremtés volt ahogy ez a szó már többször elhangzott. A Legfelsőbb Bíróság 1990. december 11-ei Teljes Üléséről a Magyar Nemzet, a Magyar Hírlap és a Népszabadság is úgy tudósított, hogy szó szerint idézem „a rendszerváltás rendben lezajlott”. Persze kérdés, hogy mit gondolunk rendszerváltásnak. Máig kísért például az a követelés, hogy minden bírót el kellett volna bocsájtani - fűzi hozzá Solt Pál. Én úgy látom, hogy a rendszerváltás a bíróságokon tulajdonképpen 30 éve zajlik. Az elmúlt

időszakban a szervezeti, személyi és szemléleti megújulás a bírói testület filozófiájává vált. Mindezt olyan társadalmi és politikai légkörben, amely a demokratikus átalakítást sokkal inkább a jogalkotástól, mint a bírói jogfejlesztéstől várta. A bíróságok esetjoga az elmúlt évtizedekben mégis szinte észrevétlenül újra a mindennapjaink részévé tette az emberi méltóság, a jóhiszeműség, a tisztesség, a jogorvoslathoz való jog, a törvény előtti egyenlőség, a jogbiztonság, az arányosság és a jogos önvédelem elvét. Erős meggyőződésem, hogy a bírói testület minden egyes tagja buzgalommal és lelkesedéssel teljesíti szakmai kötelességét, mely nem abban áll, hogy az egyes jogesetekre alkalmazzuk az érvényes jogot, hanem mindenképp följött abban, hogy minden egyes döntésünkkel a joguralom egységének és állandóságának teremtsük meg az alapjait. Ez és csak ezt jelenti a feladataink körében a büszke jelszó *lex imperat*, a törvény uralkodik. Azt az impériumot, mely a nemzeti társadalmi közcélok szolgálatában áll és a mindenki által megértett állandó igazságot képes a változatos perekben diadalra juttatni. Éppen ezért, mert a törvények alkotásának oka és célja, a közjónak az előmozdítása, a köznek hasznára s nem a betűk kedvéért kell azoknak alkalmaztatniuk. Vagyis a törvény nem pusztán azért áll közölgés alatt, mert törvény formája van, hanem legfőképpen azért az igazságért, ami abban foglaltatik. A bírák feladatát nem határozhatjuk meg az elvégzett erőfeszítéseink értékelése nélkül. Eleink úgy látták, hogy nyugodt öntudattal tekinthetünk vissza a működésre, mert amit tettek az több volt, mint egyszerű kötelességteljesítés. A bírói hivatásnak az az eszményi törekvése érvényesült, amely nem elégszik meg azzal, hogy pereket intézzen el, ahogy azt a jogszabályai rendelkeznek, de ezen felülemelkedve azt az eredményt kívánja elérni, hogy a jogbiztonság alapjait mindinkább kiépítse és határozatai nyomán közmegnyugvást teremtsen. Most 2019-ben 150 év igazságszolgáltatására visszatekintve egyik elődömmel egyetértve mondhatom, hogy a bíróságok munkájának színvonala folyton emelkedik amint, hogy emelkednie is kell, ha teljessé akarjuk tenni azt a szent frigyét, amelynek a nemzet közlelkiismerete és a végérvényes bírói ítélet tekintélye között kell léteznie. Mert ha igaz az, hogy a nemzet nyelvében él, ezzel egyenrangú az az igazság, hogy a nemzeti erő a nemzeti jog erkölcsi hatalmából táplálkozik. Ennek a hatalomnak pedig a bírói szervezet az egyik őrzője és letéteményese. Köszönöm megtisztelő figyelmüket!